

KULTTUURIN SUURMIEHET KOHTAAVA SOTAOOPPERASSA

Kaj Chydeniuksen dissonanssia

Kaj Chydeniuksen äiti ja faariska olit molemin suomenruottalaisia, jotka muutit rannikolta Kymijoen laksoon. Sielä tuli vasthaan kieliraja. -Ennä se ei ole mulle mikhään raja.

-Pänkki soitti mulle Joppausoopperan aikhoiin. Mie luin hänen runoja ja laulu-tekstiä. Tavathiin Helsingissä. Hän kerto suunnitelmistasa Väylästä, Laestadiuksesta ja tästä Soasta. Ne olit kylliksi isoja suunnitelmia. Mie lähin varsin Pänkttin kyythiin.

-Mulle säveltäjännä on mahottoman tärkeä, että tekstissä on myötä tunne. Tunne on musiikin tärkein elementti kans.

Chydenius kertoo oppinheesa täälä ymmärthään, että Tornionlaakson ihmisille Väylä on avara ko syli. Sen pystyy tänne tuleva ummikkoki kokehmaan.

-Mie ihhailen tätä kaksikielistä ennakoluulottomuutta ja ihmisten lämmintä huumorintajua. Sotaoopperassa on, Chydeniuksen mukhaan, enämpi dissonanssia, riitasointuja, heän aikasemphiin yhteissiin teoksiin verraten.

Bengt Pohjanen viehraana toisten toelisuuessa

-Miehän kasusin Suomen Raation vaikutuspiirissä. 60-luku meni Sostekosinskiä (George de Godzinsky) kuuneessa. Silon mie taisin kuula Kaj Chydeniuksen rakkauslauluja ensi kerran.

Pänkki tuli Pajalan reaalikoulun jälkhiin Haaparannale gymnaassiin.

-Tornedalskolanin nuskassa oli kioski. Ensimmäisenä päivänä mie kävelin siihen, ja toisena torile saakka. Se piti suunnitella tarkon, etten mie eksy.

Åkergatanilta Pänkki muutti Kolkka-Kallen talhoon Stationsgatanille. Iltasin Aino

piti tanssia. Sutisen Iitan motelli oli pelottava paikka, jossa sattu monenlaista. Sinne ei poikaset tahtonhee uskaltaa mennä.

-Muutaman kaverin kansa perustethiin runoilijaklubi. Sen nimi oli Hilturin pimeä piiri. Sielä keskustelthiin mailmasta. Sen lisäksi mie pruukasin lukea Kansa Tais-teli-lehteä. Välistä haethiin Armiroa ja viiniä Tornioista ja tulthiin letkajenkkaa illanvietoista tälle puolele. Siinä pienessä piirissä minusta tuli kirjailija. Sieltä se juontaa seki, että mie asun nyt vaimon kansa taasen Haaparannala ja kirjotin tämän Sotaoopperan.

-Vuona-69 lokakuussa Tornion Markkinoila tuli kolme Suomen poikaa meitä vasthaan. Yksi niistä muka räpyytti kitaraa ja löi minua turphaan. Mie pirskosin silmälheen siihen rapakhooon. Ei se nyrkki niin pahasti tuntunu, enämpi se ko se kuttu minua hurriksi, kirjailija Bengt Pohjanen miettii hyvin vakavanna.

MEÄNMAAN AVIISI – RAJAN KOLMAS KAMARI

Rajanylistä työtä oon aina tehty monela tasola: joppauksesta kuninkhaan ja presitentin mööthein. Meänmaan föreninki, Meänmaan Teatteri ja Meänmaan aviisi ei siinä mielessä ole outoa eikä uutta ja kuitenkin se oon aivan uutta.

Se alko Pellossa 2004 Joppausuupperan ympärillä. Yks Länsi-Meänmaalaisista sano: ”Mie olen aina asunu Matariningissä, likelä Suomea, mutta nyt mie vasta olen havattenu, ette methään olema aivan sammaa roikkaa!” Vuotta jälkhiin met onnistuima esithään uupperaa Matariningissä kans. Samana syksynä met perustimma Meänmaan Teatterin ko met emmä ennää saattanheet olla sitä ilman. Nyt se toimii ensimmäisenä rajajilisennä voimana.

15. heinä kuuta 2007 roikka ihmisiä kokkoontuu ensimmäisile Meänmaan tinkerille. Meänmaan föreninki perustethiin. Sitte met lähimä Meänmaan flakut käessä. Jo met sitte pölkäsimmä, ettei kethään tule, mutta ihmisiä tuli uusi Meänmaan flaku käessä Itä-Meänmaan entisestä tullista ja ihmisiä lähti Länsi-Meänmaan puolelta sammaa flakua kanaten.

Met kohtasimma vanhaala rajala, mie potkasim vanhaan rajakiven väyhlään, met vaihetimma flakuja, nostimma net tankhoon, lauloimma Joppausuupperan laulun ”Väylä oon aina ollu”. Meilä oon siitä hetkestä yhtheinen symboli: Meänmaan flaku. Näin met olema tällänheet vanhaan rajan kolmanen kamarin yhtheiseksi mööttesplassiksi. Meänmaan aviisi

oon suuri askel etheenpäin. Tämä oon meän kolmas kamari, jossa met tästä lähtien saatama porista yhtehisistä asioista ja kohata toisia.

Meänmaan aviisi oon taasen askel puhheesta puhhaan!

Tulkaa följhyyn!

Pänktti

KELLARI

Son kirkasta pläkkipeltiä, että kieli ja kulttuuri puhistava latua Tornionlakson ihmisiä yhistävissä elämässä. Yhteenkuuluvuuen tunne saattaa olla muistijälkiä pitkältä ajalta siltä taipalheelta, jota met olema yhdessä kulkenhee.

Net jäljet näkyvä meän kielessä. Se saattaa olla yks sana, joka herättää tuntheen. Sana singahtaa kaukaa vanhoilta ajoilta, jollonka meän papoila ei ollu mammat vielä mielen vieres-

säkhään. Se saattaa olla laulu tai haitarin sävel niinko Doris Notlindilä tukholmalaisissa juhlissa.

Viimi vuet Tornionlaaksoa on pyhkiny puhuri, jota ei ole nähty sitten vanhan Lars-Leevin. Bengt Pohjanen yhdessä kielirajoilta tulevan Kaj Chydeniuksen kansa on puistanu meän historiaa koko väylän mitala. Joppausta Pellossa, Laestadiusta Pajalassa ja nyt Sotaooppera täälä TornioHaaparanassa.

Meilä on kauppaa, kalastusta, matkailua, teolisuutta. Kieli ja kulttuuri vahvistava Tornionlakson ekonomiaa. Meän kieliraati on alottamassa työtäsä. Se tukkee meänkielisiä ihmisiä. Yhteinen kieli kehitty.

Yhteen laihin tarttema kauppa- ja turismiraatit. Mailmankapin mäkihypytt tuleva Aavasaksan hyppyrimäkheen. Son yhtä kokkoointua kaikin sieläki.

Hannu Alatalo

Peräpohjolan Markkinat Sotaoopperan yhteydessä

Peräpohjolan Markkinat järjestetään tänä kesänä Sotaoopperan yhteydessä Haaparannan möljlä Alatornion kirkkoa vastapäätä.

Saattaa sanoa, että nämä markkinat muuttava takassiin Ruotisiin. Niitten esikuva, Tornion historialliset markkinat, joita on pietty ainaki 1500-luvulta lähtien, olit Ruottissa, ko Tornio oli Ruottia.

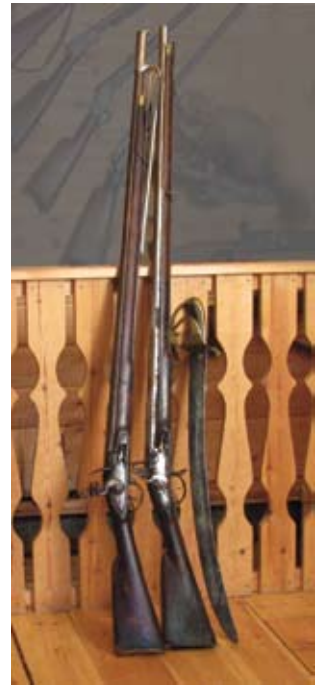
Markkinoitten portit avataan kaks tiimaa ennen oopperan alkua.

Nämät oova historialliset markkinat,

joissa myyjät on puettu 1800-luvun asusteisiin. Sielä liikkuu köyhää kansaa, herroja ja narria, ilveiliöitä, silmäkääntäjiä ja muuta härskäapia. Tarjola on käsitöitä, syötävää ja juotavaa ajan hengen mukhaan.

Peräpohjolan Markkinoitten kauppihaat tuleva Ruottista, Suomesta, Norjasta, Saamenmaasta, saati ettei Venäjää myöten.

Ravintolatelтта on auki puolileöin; ennen ja jälkhiin oopperan ja markkinoitten. H.A

Näilä pyssyilä ratkothiin Meänmaan ihmisten kohtaloita 1800-luvun alussa Suomen Soan aikhoiin. Net on näytilä Peräpohjolan Markkinoila, jotka järjestethään tulevana kesänä 10 kertaa Sotaoopperan yhteyssä Haaparannala.

Meänkielen kieliraati perustettu

Hyvät Meänmaan ystävät, nyt oon perustettu meänkielen kieliraati.

Sen tehtävänä oon: **1.** Palvella ja kehittää meänkieltä (ja sen murretta, murtheita), olletikki kulttuurin aloila, mutta myös muila aloila, esim informasjuunia, kramatiikkiä, oppikirjoja, sanakirjoja etc. Ja tietysti kirjalisuutta, laulua, musiikkia, teatteria ja filmiä.

2. Tueta ja kehittää suomen kieltä kulttuurin aloila sekä Meänmaan iän- ette lännenpuolela, ja myöhemin keskustella jos otama kantaa suomen kielen kehityksestä Meänmaan lännenpuolela.

3. Otama kantaa ja tukeama kveenin kielen kehitystä.

4. Otama kantaa ja tukeama kaikkia Pohjoiskalotin suomen kielen murtheita

Nimet on aakkosjärjestyksessä taapäin.

Birger Winsa, puhheenjohtaja, Meänmaan lännenpuolelta

Anitta Viinikka-Kallinen, Meänmaan pohjoispuolelta

Inga-Britt Uusitalo, Meänmaan lännenpuolelta

Juha Tainio, Meänmaan etelänpuolelta

Björnar Seppola, Kveenin kielen eustaja, Meänmaan ystävä

Bengt Pohjanen, Meänmaan lännenpuolelta

Eeva Muli, Meänmaan iänpuolelta

Enikö Molnar Bodrogi, Romaniasta, Meänmaan ystävä

Hannele Lantto, Meänmaan iänpuolelta

Lars Lampinen, Meänmaan lännenpuolelta

Bengt Kostenius, Meänmaan lännenpuolelta

Matti Junes, Meänmaan iänpuolelta

Anneli Junes, Meänmaan iänpuolelta

Kerstin Johansson, Meänmaan lännenpuolelta

Ingela Henriksson, Meänmaan lännenpuolelta

Stig Aspholme, Meänmaan lännenpuolelta

Hannu Alatalo, Meänmaan iänpuolelta

Tämä on **Meänmaan Passi**.

Siihen voi kerätä stämppeleitä alkain nyt kesälä Sotaoopperasta. Mitä muita tapahtumia, sitä planeerataan parasta aikaa.

Passi maksaa 7 euroa kappale. Hinnaan kuuluu Meänmaan Aviisin seuraava numero.

Passia myyhään ainaki Sotaoopperan aikana järjestettävillä Peräpohjolan Markkinoilla.

Niitä saattaa kysyä ja tilata Bengt Pohjaselta.
+46-(0)705 677 529, bengt.pohjanen@sirillus.se

Devalvaatioita ja revalvaatioita monessa polvessa

Esa Kaarlelan isän, Kallen, perustaman lihakaupan punanen neonvalo loisti Tornion länsirannalta Haaparannalle asti vielä tämän vuosituhannen vaihteessa.

Nyt ruokatavarakauppaa tehhään kolmannessa polvessa, ko Antti Kaarlela otti halhuusa K-Supermarket Ykkösen Tornion Luotomäelä.

Esa Kaarlela laskee rajakauppaa kohahneen hänen kauppiasaikoina valuutan devalvoinnit ja revalvoinnit kolmekymmentä kertaa. Net heilutit kauppa puolelta toisele Haaparannan ja Tornion lisäksi koko Väylän varressa Norjan rajjaa myöten.

Kauppihaitten kassakaapissa saatto olla isojaki summia krannin valuuttaa. Uutisista kuuli, oliko seteliläjän arvo pysyny, nousu eli oliko siihen tullu lovi. H.A

KRIGS OPERAN SOTA OPPERA www.sotaooppera.fi

RATSUMESTARI MÖLLERSVÄRDIN MENU	RIDMÄSTARE MÖLLERSVÄRDS MENY
Haudutettuja muikkuja Linnunmaksalla täytettyjä munia Luonnonsuolimakkaraa Palvilammasta ★ ★ ★	Bräserad abborre Ägg fyllda med fågellever Ekologisk korv Rökt lamm ★ ★ ★
Keitettyä häränkielä Kokonaisena paistettua poronpaistia Juuresmuhennosta ★ ★ ★	Kokt oxtunga Helstekt renstek Rotsakspuré ★ ★ ★
Ahvenlientä Omenanyyttejä, vaniljakastiketta kahvia	Abborrbuljong Äppelknyten med vaniljsås Kaffe

Illalliset Ratsumestari Möllersvårdin menulla heti esitysten jälkeen Tornion Kaupunginhotellissa

Supé från Ridmästare Möllersvårds meny direkt efter föreläsningarna på Torneå Stadshotell

TORNIO CITY HOTEL
KAUPUNGINHOTELLI

Esa Kaarlelan kauppiasaikoina Haaparannan ja Tornion kauppihaat vaihetit paljon valuuttoja keskenhään sen jälkhiin, ko soli lainmukhaan maholista. Valuutta- ja tullilakien nouattaminen on ollu tääläpäin enämpi sääntö ko poikkeus.

Doris on Sotaoopperan tuottaja

Nuorena tyttärenä reaalikoulun jälkiihin **Doris Notlind** muutti Tukholmaan. Samhaan laihin ko niin monet Tornionlaakson nuoret. Silloin ei menty Luulajhaan eli johonki lähemäksi. Soli Tukholmaan.

Ensimmäinen työ oli vakuutusyhtiössä. Palkka oli 520 kr kuukaussa, josta veroitten jälkiihin jäi 390 kr. Huohneen vuokra yhen frouan tykönä makso 250 kr ja spårvaunupiletti 40 kr. Siittä jäi satanen ruokhaan, vaattheisiin ja huvituksiin.

- Oli pikku pakko ottaa mies, Doris nauraa, niin ko se useasti tekkee.

Runela oli Vespa, mokaajakka ja irlantilainen kepsi. Ensi reisula ajethiin yhdessä Drottningholmin linnan Versaillesin puisthoon 17.elokuuta 1958. Tunnelma oli ko Audrey Hebburnin elokuvassa. Seuraavan vuosikymmenen aikana synnyit lapset, Maria ja Matti.

Tuottaja Doris Notlind

Rune ajo ommaa taksia ja Doris toista tuuria. Värtahamnista tuli useasti kyythiin suomalaisia, joitten kans sai puhua kieltä.
- Sille mie annoin oikein paljon arvoa.

Nyt Tukholman naistaksikusien yhistyksen nimi on Dorisarna, ja meän Doris on yhtenä perustajana sen kunniajäsen. Seuraava kokkous on tänä kevväinä.

Heistä tuli tukholmalaisia niin ko pohjosen ihmisistä saattaa tulla. Kävi niin, että toinen Tornionlaakson tyär, Ann-Marie Anttila, joka työskenteli Ingmar Bergmanin puvustajana, kuttu Doriksen juhliin. Otethiin tervetuliaisiksi vodka-snapsi ja suolakurkkua. Ann-Marien veli soititi haitarilla Uralin pihlajia. Tunne oli maaginen, vesi lensi silmistä. Samhaan laihin ko kläppinä isän kansa heinäniitossa. Isä rallatti kulkurilauluja: - Aseman kello löi kolme kertaa, sillon se juna lähti,

sillon se hulivili hummeripoika sen nätin tytön jätti.

Viimi vuosina mie olen saanu tehdä töitä Pänkttin ja Kaj Chydeniuksen kansa. Heän kansa mulla toisinhaan on tullu se sama tunne.

Doriksen mies, Rune, on hänki Tornionlaaksosta pois.

- Muutima takassiin tänne Juhanusaattona 2003, Tukholman 45 vuen jälkiihin. Täälä ihmiset oova paljon samanlaisia ko Pänktti. Pänkttin töitten ansiosta mullaki on ollu täälä töitä. H.A

Montako taifhaanlentäjää on koko mailmassa?

Tiesitkö ette Pohjoiskalotin ainua taifhaanlentäjä asui Kirunassa?! Hänen viimisestä matkasta on vieläkin jalanjälki kallion päälä kyläjärven rannala. Saitko koskhaan koulussa lukea Pohjoiskalotin suuriimista noijista? Lentäviä noitia oli tosi harvassa, mutta Piilijärven Einari oli yks niistä.

Tornionlaaksolaiset, meänmaalaiset, lap-

pilaiset, lappalaiset, saamelaiset, suomensuomalaiset, suomalaiset, lantalaiset, kväänit, ummikot, kainulaiset, ruottalaiset, malmfälttilaiset ja muut jotka hakevat Pohjoiskalotin kylttyyristä identtiteettiä löytävät Meänkielen förlaakista tietoja kauhottain ja jotka antavat paljon iloja, muistoja ja nauruja. Kirjat herättävät vanhoita muistoja, kehittävät tietoja ja tärhäyttävät mitä on unohtettu jo aikoja sitten.

Förlaaki haluaa sanakirjoila, manalaiskir-

jala, taioila, sanaparsila ja literatyyrilä huomauttaa Pohjoiskalotin ihmisitten tietoisuutta omasta kylttyyririkhausta joka ellää heän arkipäivän kielessä ja joka on katoamassa kielitten stantartiseerinkin matkassa.

**Info: www.meankielenforlaaki.se
Birger.winsa@meankielenforlaaki.se**

Birger Winsa
Förläkkari ja meänkielen ainua dusementti

Euruupan suuriin vähemistökielitten kulttuuri- ja laulufestivaali: Liet Lavlut

Liet Lavlut merkitsee 'laula laulun' jos kääntää frisin sana liet ja saamen sanan lavlut. SWEBLUL järjesti Liet Lavlut Luulajassa 16-19 lokakuuta 2008. Yli 15 000 kävijää Luulajan Kulttuuritalossa ja laulukilpailu oli loppuun myyty. 700 innokkaale kuulijalle tarjottiin koko Euruupan alueelta 11 eri artistibandia laulamhaan 11 eri vähemistökielile: saame, friisi, meänkieli, mordva, arbereshe, walesin kieli, astuuria, galiisia, bretooni, furlaani ja korsikan kieli. TV-kaamerat nauhoitit koko festivaalin. Meetian kiinnostus oli suuri ja sjurnalistiä tuli monesta maasta. Moni sano: Miekin haluan olla minuriteetti, teilä on paljon hausempi. Noin se laulufestivaali pittää olla, sano mies kotia mennessä 4 aikhoon pyhäaamula vähän pyöreilä kengänsolila.

SWEBLUL eustaa Ruottin viittä vähemistökieltä: saamea, suomea, meänkieltä, romani chib ja jiddisch ja met halua ma tietysti tueta toinen toista. Liet aloitettiin Friisinmaalla Hollantissa 2002. Ruottissa SWEBLUL on järjestäny kaks kertaa: 2006 ja 2008. Täälä se sai lisäsanan Lavlut koska saamelaiset on voittanheet kilpailun 3 kertaa.

Miksis Vähemistökielitten Eurovisionia?

Ajatus tällä laulukilpailulla on ette olla Eurovisionin vastapainona koska se meän mielestä on havereeranu jo aikoja sitten. Kaikin laulavat samoja trimpuslauluja ja yks laulu on sama ku kaverinsa. Monikielisyys ja -kulttuurisuus on häviny jo aikoja sitten. Muut syyt on ette viljelä musiikkikulttuuria, kehittää markkinaa vähemistökielile ja nostaa vähemistökielitten staattysta. Tuskin kukhaan muu tekkee sen kun met itte.

Vähemistökieliä harvoin kuulee niissä misä vain on laulaja ja kaikki mysiikki on vain CD:ssä. Liet Lavlutissa on vaatimus ette laulaa omala kielile ja kuvata laulula omaa kulttuuria, ja kaikki mysiikki häätty olla laiv. Samala se kehittää uutta kiinnostusta kielhiin mitä enemistö ei ole koskhaan kuullu ette on olemassa. Euruupassa on noin 45 vähemistökieltä ja 40 miljoonaa puhujaa. Meilä ei ole kansalaisuuet eli maanrajat sääntönä, vain yksityiset kielet ja rajaylimeneviä alueita.

Tavoitheet on korkeala: Vähemistökielitten Eurovisionit ja suora TV-lähetys ympäri Euruuppaa. Jos sen saavutama niin kehittyä voimakas markkina meänkielile ja koko Euruuppa on vähemistökielitten pohjalava kehitykselle. Kiinnostus kielhiin nousee, laulu-

jen myynti kasvaa, parempaa yhteistyötä ja verkostusta vähemistörekiuunitten kesken, ja sen mukhaan meänkielinen identtiteetti alkaa sisältämhään Euruuppalaista tunnetta ja rakhaus kasvaa. Met meänkieliset tulema osaksi suurempaa porukkaa joka kattaa yhtä paljon väkeä kun puoli Saksaa. Met monikieliset emmä ole yksin, meilä on kaveria Euruupan joka kolkassa.

Muu hyvä siinä kans on ette saama kans kaikki vähemistöt yhistymhään toisten kansa yhtenhäisissä pyrkimyksissä: romaanit, juutalaiset, sorbit, baskialaiset, furlaanit y.m. Kaikki met olema yhtä rakastettua kansaa. Ei laulukaverit käy riitaa. Musiikki rakentaa siltoja ja ystävyyskiä ja meänkieli saapi sosiaalista arvoa. Nuoret tyttäret ja pojat halvavat oppia meänkieltä koska sillä kielile pääsee laulamalla ympäri Euruupaa.

Jo nyt näkkee ette Liet Lavlut alkaa vetämhään kulttuuriryristiä ja sillon kiinnostus alkaa kasvamhaan pien- ja suurryrittäjitten kesken. Kun saama suoran TV-lähetysten niin jo on helppo saa rahotusta kilpailuun ja yks vähemistökielitten markkina alkaa kasvamhaan.

Semifinaalila rakenama alueita ja jorkhaisesta semifinaalista tullee 1-2 voittajaa Liet Lavluthiin. Laulun Laulut on Pohjoismaitten Karjalan ja Itämeren rekiuunin vähemistökielitten semifinaali. Piethiin Pajalassa ensi kerran 2007 ja toivottavasti Haaparannala toinen 2010. Jos saama rahoitusta niin siihen liitethään nuoritten Uuet Lavlut 2010 Altassa, pohjois Norjassa ja Kirunassa 2011. Ja sitä myön nuoret saavat suoran länkin Euruuphaan. Ja met vanheemat järjestämä yrittäjitten yhistyksiä joka liittää meät verkosthoon joka kulkee ristin ristin EU:ta. Ja sillon met lähestymä toisia ja pääsemä aina parempahaan yhteistyöhön. Meistä tullee meänkielisiä Meänmaalaisia Euruupassa!

Tulevaisuus on niillä jotka rakentavat siltoja maan-, kulttuurin- ja kielirajotteen yli.

Seuraava Liet Lavlut on Friisinmaala, Hollantissa, lauantaina 31 lokakuuta 2009. Voitta lähättää jo uusia meänkielisiä lauluja mulle niin pääsettä piian suuhreen festivaalhiin.

2010 se on Skottlantissa ja Pohjoisitaliassa 2011 ja 2012 Walesissä. Sillon taitaa tulla se suuri läpimurto koko Euruuphaan koska parhaimat voimat on jo alkanheet miettimhään asiaa. Walesissä on taitoa ja re-

syrsiä joka suunthaan. Vähemistökielitten Eurovisio toteutuu viimistään 2012 -suunittelema.

Birger Winsa
Liet Lavlut koordinaattori
Kainulasjärvilainen diaspoorassa.
Birger.winsa@comhem.se

Järjestämä Kylttyyrireisuja Liet Lavlut festivaalhiin, Friisinmaalla 31 lokakuuta.

Länkkiä
www.liet-lavlut.eu
www.sweblul.se
www.meankielenforlaaki.se

Tornionlaaksolainen hakkee kveenä

Ko torniolainen lähtee Pohjos-Norjhaan, se tietenki oottaa että sielä hän kohtaa joukon kveenä, jotka praativat heänkieltä, syövät pian ohrarieskaa ja ryyppäävät fiilipiimää pääle. Sitä oottaa että illala net kveenit istuvat saunassa vihtomassa itteensä jollaki pikkusella pihlajanrisula ja laukkovat Jäämerheen jähyttämhään itteensä. Että sielä olis vähän niinko Tornionlaaksossa mutta saunavihtat olis pikkusia.

Sitten tulhaan Ruijhaan. Sitä matkaa Pohjoskalotin poikki on niin moni hyä kirjailija kuvannu, että mie en muuta ko sanon, että perile tulhaan ja sielä toela on se mahottoman iso ja kylmä Jäämeri. Ruijanmeri.

Sitten alethaan hakehmaan kveenejä. Naamastahan niitä ei erota, se häätty kuunnela mitä net praativat. Tästä tulleeeki iso ongelma: mishään ei kuule ko norjan kieltä, paitti joskus jotaki somalia. Ruijan asukhaat vahtaavat teeveetä ja lukevat Dagbladia. Ei kveenin sanna mishään. Ei saunaa, ei rieskaa, ei mithään.

Sitten mie lopulta löyän yhen Dagnyn, joka puhuu kveeninä ja se ilmiantaa muitaki, jotka sitä ossaavat. Nyt alkaa paljastua, että kveenielämä on Ruijassa linnottautunu muutamiin vasittuihin paikkoihin. Se häätty ettiä framile, ei sitä nuin vain kohtaa. Siittä alkaa kiertäminen ympäri Pohjos-Norjaa.

Mie alotan Kveenimaan länsilailta Tromssasta. Sielä joku vanhus muistellee että tuossa Rantatorin huopissa oli ennen sofia kveenikortteleita. Sielä tehit töitä sepät ja satulamaakarit ja suutarit ja muut semmoset, kveenejä

kaikin. Ithään päin ko lähtee niin tullee vanhaan kveenikeskuksheen Yykeehään. Sielä jo kuulee pikkusen kveenin kieltäki ja joku vetelee haitarilla Säckijärven polkkaa. Tämähän mennee hyvin. Ei muuta ko etheenpäin.

Raisista löytyy vanha kveenikämpä jossa on savusaunaki. Koko kartanosta on tehty museo. Sinne kuskataan koulukläpät kattomhaan kuinka kveenikartanossa ennen elethiin. Opas selostaa että tämä kämpä on semmosta amerikanmallia, ko perhe oli ollu Atlantin takana tienaaassa ennen ko asettu Raisinvankhaan Kuivakoskele.

Alattiossa ei ole juuri mithään vanhaa jälelä ko sielä soan aikana saksalaiset poltit kaikki rakennukset. Sama homma Lemmijoessa. Sittentulhaan Pyssyjokheen, ja sieläki poltetu kaikki soan aikana. Mutta tässä pikkusessa kylässä on pantu pysthyynuusikveenikartano ja meinathan nostaa uuesti jaloile vanhoitten kveenitten kieltä ja elämäntappaa. Pyssyjokilaiset on tehneet oikean ihmeen, net on saanheet niinki paljon öljykruunuja Oslostä että net on saattanheet perustaa kveenitten oman kulttuurikeskuksen. Sielä on neljä-viis henkeä töissä ja into on kova.

Joka paikassa kveenit kertovat sammaa kauhujuttua heän sukunsa historiasta: Norja kielsi kveenitten kläppiä puhumasta heän ommaa kieltänsä, Norja pakotti kveenit vaihtamaan pois heän vanhat nimet, Norja ei anna rahhaa julkasta lehtiä eikä kirjoja kveenitten kielelä, Norja ei meinaa myöntää että kveenejä oikeen onkhaan. Norja tuhosi kveeneiltä

Rajalla På Gränsen

KAUPPAKESKUS • KÖPCENTRUM

Länsiranta 10, Tornio. www.pagransen.fi. Asiakaspalvelu puh. 020 760 7200
Avoinna aina ma-la 9-21, su 12-20, erikoisliikkeet ma-pe 10-20, la 10-18, su 12-18.

kaikki, määräsi vielä kaiken huipuksi että ei saa olla pesässä peltejä. Norjalainen eltaa kamiinaa, jossa on suora putki ulos. Byrokraatit aattelit, että kuulee pian koko väki häkämyrkytyksheen. Net pesät joissa pelti oli, käsitelthiin Norjan malhiin: leikathiin iso reikä keskele peltiä. Niin että kyllä se kuitenkin on liottelua että Norja olis halunnu kveenejä aivan hävittää, ko kerran tuola laila heän hengestä huolta kannethiin. Sielä net nyt savuavat kamiinat vuonojen rannoila ja jokunen tunturissaki. Ja kaikitten taloitten seinässä on vasittu ilmanvaihtolunkka, vissiin sen varalta että jos sitä häkkää kuitenkin vielä jotenki pääsis sisäle.

Ruijassa on kylmää ja kauhea kaamos ja leipä on ollu aina lujassa. Valtaherrat on sortanheet ja kieltä on vainottu. Sota on riehunu ja muuttoliike vieny nuoria etehlään. Elämä olis pian ollu helpompaa ko olis heittäny pois sen vanhan kveenin kielen ja unohtanu net sukujuuret Hietaniemessä tai Matarengissä tai kellä missäki. Mutta ei! Aina vain net kummittelevat net vanhoitten kveenitten haamut. Net vaativat että heitä ei saa unohtaa. Että ei saa unohtaa isoa ossaa omasta ittestänsä. Mikäs siinä muu auttaa ko että pittää kveenitten koittaa haalia kokhoon se mitä heilä on jäljelä ja sen pohjalta rakentaa jotaki uuttaki. Sitä se nyt moni koittaa, opetella tuntemhaan heän vanhaa elämäntappaa ja uskomuksia. Moni koittaa oppia vanhaa kieltäki ja yksi on jo kirjottanu romaaniaki sillä kielelä.

Löytyhän se lopulta se saunaki jossa kveenit itteänsä pihlajanrisula

mookkaavat. Se on Vesisaaressa vanhan Viinikan kveenitalon kartanolla. Vankat vanhat hirsiseinät ja mahottoman hyät löylyt. Viinikan kartano on nykyseltä nimelthään Tuomainen Gården ja son museo, mutta saunaa eltathan kerran viikossa. Tutkijat on ilmottanheet, että son instituutio se sauna. Että ei sole sillä hyä että vesisaarelaiset sielä saunovat ja pesevät itteänsä. Yhtä tähelistä on että net hakevat sieltä ommaa identiteettiänsä.

Vesisaarelaiset muistelevat että vanha Viinikka kilpaili tanskalaisen kauppias Esbensenin kanssa siittä kummala on isompi talo. Net räknäsivät ovia, soli talon suuruuen mitta. Viinikka voitti kilpailun ko se laitatti talhoonsa yhen ylimääräsen välioiven kahen kamarin väliile. Sitä kannattaa muistella useammanki sukupolven ajan: tanskalainen suurkauppias jäi toiseksi Karungin pojale!

Anitta Viinikka-Kallinen

Pojat kaivava hautoja 1809

Sotamies Flincki Luppion pyhki hikeä niskasta vaikka pakkanen oli kova. Se oli syömättä kaivanu hautoja koko päivän. Kukhaan ei tienu koska ruokaa oli tulossa, mutta Flincki irvisteli, ette kohta oon nukkuhaan menon aika ja joka nukkuu, ei ruokaa tartte.

Virkamaassa oli vielä paljon ruuhmiita maan päälä, mutta traasuteinit ei jaksaneet enää kaivaa. Flincki katteli poikia ja nousi ruumisrekheen pithään muka puhetta. Se otti lakin päästä ja sano: ”Toverit, kaverit, arvoliset sotamiehet, muut miehet, hauthaan kaivetut ja sinne menossa! Älkää menettäkö toivoanne! Tänään te olette traasuteiniä, mutta huomenna teistä jo esitetään sankarihymniä koko Ruottin maassa, Lapin perällä, Metsäperällä ja Suomenmaassa! Tänään te palelette! Huomenna te lämpinette kun teitä kiitetään urhollisuudestanne! Nimenne kaiverretaan kauniisiin hautakiviin ja teidän hautaristinne ei ikinä laho! Kunnianne on ikuinen.”

Flinckin puhe ja virnistely sai pojat nauhraan ruuhmiitten keskelä. Gardiki heräsi nälkähorroksesta ja sano: ”Sotamies Flincki, Luppion luopio ja Koljon virran urho, Lapuan laukkaaja ja Siikajoen sillanvartija! Sinäkin osasit kaikki konstit paitsi juosta pakoon. Nälkää osasit nähjä. Pakkasesta pystyit hytisemään, aina af Klerckerille kuuliainen ja kuninkaalle uskollinen. Nyt olet saanut viimeisen suuren tehtävän: kaivat hautoja, joihin ei mahu pitkiä miehiä! Kohta sinäkään et enää hörpi ja me hautamiehet olemme kiitollisia, että olet vain 170. sentin kokoinen sälli. Mahdut hauthaan. Aamen!”

Sjöholmi tuli Helmi Bomfrin reessä. Helmilä oli ruokaa ja juomaa. Se oli varkhaisin ampunu Karjalan ratsumiesten hevosen ja palkanu Livkomppaniin poikia lahtaahmaan.

Pojat löysit tervaskantoja ja tehiti puita ja sytyit tulia kappalheen makan päähän, ettei tarvinheet syä ruuhmiitten keskelä, vaikka Flincki oli sitä mieltä, ette ruuhmiit olit jäätynheet, ei net mithään tautia enää levittänheet. Itte hään pölkäsi paskasia sotamiehiä.

Ruoka maistu ja jumpru viinaa oli linunmaitoa. Sjöholmi kysy miltä poista tuntu ko sota oli muuttunu taisteluista hau’an kaivamisheen. Grymi pureskeli konin lihhaa ja selitti, ette sota, nälkä ja

rutto oon saman vikatemiehen hommaa. Pääasia oon, ettei vikatemies väsy työhön. Ruuhmiita oon tiossa. Hirmuvallan aika ei ole päättyny. Vielä kaatuu sotamiestä, vaimoja ja lapsia. Vielä papilaki oon töitä. Vielä hau’an kaivajille hommia piisaa. Vikatemies ei se säästä kethään, paitti joitaki herroja tulevaisuutta varten, ette oon jäljelä joitaki, jotka saattava hommata uuen soan ko tämä loppuu. Virkamaa ei kysy sotilasarvoa. Se nielee tässä väärät ja oikeat, rikhaat ja köyhät, sutkit ja koijarit. Virkamaa oon oikeamielinen.

Gardi valitti, ettei ruuhmile ollu peittoja, ei laulua, ei kellonsoittoa, ei kuusenoksia, ei herroja, jotka asenossa löit hunööriä, ei kukkia, ei kunniankanunoita, oli vain yks herra: Hänen Kuolemansa Majestäätti.

Sjöholmi muistutti poikia Lapuan taistelusta, kunka Adlercreutzin heinäkuun 15. oli hommanu hauatjäiset kello 18.00. Hauatjäiset aloit jo aamusta, syöthin, juothiin ja viethiin kauhniisti kaatunheet sankarit hauthaan, mutta nyt Adlercreutzin oli muissa hommissa kuninkhaan linnassa.

Ramona Zetti, joka oli poikansa menettänny soan melskheissä tuli hakkeen sitä Virkamasta. Se meni joukkohau’an äärele ja laulo itkuvirren.

Missä olet, poikani
rakas poikani,
sanokaa Herran tähnen,
sanokaa,
missä poikani
rakas poikani.

Vaikka silmäni
itkisin sokeiksi,
vaikka virrat uudet
uuden joen itkisin
ei tule poikani,
ei palaa poikani,
ei palaa elämään
Hän makaa haudassa,
en tiedä missä
mullat kaipaavat,
en tiedä missä multa itkee,
onko multasi, poikani,
raskas päälläsi

Kysyn sinulta, kysyn kaikilta
kuka tietää missä poikani
lepää haudassaan,
oi laula mulle lintunen,
oi laula pieni lintunen

laula pojalleni
oi kukka pieni
kukka kaunis
voi kuki kukka
kaunis

jossain joukkohaudalla,
että hän voi nukkuu
ja levätä rauhassa.

Bengt Pohjanen

kuva Arne Hjortstam

Klas Hjortstam on Sotaoopperan musiikkileetari

Klas Hjortstam tullee Smålannista niin ko ohjaaja Fembroki. Klas on tehny töitä Tordedalsteatterissa ja Norrbottenin teatterissa. Hän on asunu Matarengissa, mutta nyt Göteborgissa.

Sotaoopperan orkesterissa soittaa 8 muusikkoa, joita Klas johtaa.

– Kaj Chydeniuksen musiikki on huippukaunisti ("skitbra"). Sen Klas on sovittanu.

"1809 Ruottin ja Venäjän halittiat tulit Meänmaata jakhaan heile sanothiin:

Jakakaa vain maat ja manterheet,
mutta Meänmaan sinitaivasta tet että saata
jakkaa

Jakakaa valta keskenhään,
lumivalkeata yhtheistä väylää tet että saata
jakkaa

Jakakaa usko ja aate,
taihvaan keltasta aurinkoa tet että saata jak-
kaa

MEÄNMAAN FLAKUA JA VIMPELIÄ
on taasen myynnissä.
Kysy Pänktiltä +46(0)705 677 529,
bengt.pohjanen@silillus.se

MEÄNMAAN TEATTERI

RAJANYLINEN TEATTERI
www.meanmaa.net
teatteri@meanmaa.net

Meän teatterin näytelmissä meän oma kieili, meänkieli, on taitteelisesti tärkeä. Joskus tehemä ytheistyötä jossa on proffsia ja amatööriä, joskus on vain amatööriä ja joskus harvoin vain proffsia, niinku tässä: Vale tappaa siulun, jonka SVT lähätti.

Mutta met saatama kans auttaa muula mallin jos Sie halvaat/Tet halvaatta panna käynthiin teatteriprujektin. Se saattaa olla ette met annama neuoja, autama rakentamhaan prujektin, lainaama laitheita eli vaatheita. Ota yhtheys teatterijohtajan kans, Ulf Fembro tel 0978-102 99.

Sie joka olet pedagoogi koulussa eli daagiksessa, tiäks ette met saatama yhdessä tehä teatteria? Met tulema mielehään sinun koulule ja suunnittelema yhdessä sinun kans, aatoksesta valhmiisheen esityksheen. Tornionlaakson teatterissa on kaks teatteriohjaajaa, jotka kokopäivä-työnä tekevä teatteriprujektia monissa Tornionlaakson kouluissa ja esikouluissa. Se on melkein aina ihmaista kouluile, ette ei muuta ko soita meile, niin pääsemä alkhuun!
Mervi Jaako 070-666 22 20
Ros-Mari Barmosse 070-687 83 28

Tornedalsteatern
Tornionlaakson teatteri
www.tornedalsteatern.com

Kolme ihanaa sopraanoa Sotaoopperassa

Ann-Sofie Ailovuo on lyyrinen sopraano Haaparannalta. Hän on monipuolinen laulajatar, jonka syäntä lähelä on yhteen laihin vakava musikki ko discomusiikki.

Lisbeth Sandberg on tornionlaaksoilainen ooppera- ja konserttilaulajatar, joka saattaa säveltää ittekki. Hän on opiskellu Salzburgissa, laulanu Tulholman Folkoopperaa ja Riksteaternia myöten ja antanu paljouessa erilaisia konserttia. Lisbeth sai Rubus Arcticus-stipendin vuona 2000.

Carina Henriksson on syntyny ja kasunu Tornionlaakson Lainiossa. Carina on opiskellu laulua Lontoon Royal Academi of Musicissa ja New Yorkin Metropolitan Oopperassa ja vaikka missä, laulanu klassisia oopperaroolia

ja antanu Verdi- ja Mozart-konserttia. Norrbottenin maaherra nimitti Carinan "kulttuurilähettihääksi Japahniin" vuona 2000.

-Siellä mie esitin suomalaisia ja ruottalaisia ballaadia. Ja tornionlaaksoilaiset laulut kertova elämästä melankolisen kauhniisti, Carina muistelee. H.A

Viien Sillan Ulffi ja Pia Suonvieri ohjaava

Viien Sillan Ulffi, Ulf Fembro, ja Pia Suonvieri kiittävä silminnähen ilosina sitä, että het on Sotaoopperan ohjaustyössä päässee yli alun tilantheesta, jossa Ulffi ohjaa tarinan ja Pia unen kaltaset kohtaukset. Yhteinen työprosessi ellää, ja nyt puhuthaan sammaa kieltä.

Pia Suonvieri ohjasi jälkhiin jäähneinä vuosina Vasikkavuoman suoniityile lyhkäsiä, unenomasia vaikutelmia, joissa oli tanssia ja näyttelemistä. Ulffi sattu näkheen niitä eli niitten tallentheita ja tykästy näkehmissä.

Ulf Fembro haki joku vuosi aikaa Torne-dalsteatterin johtajan paikkaa. Alunalkain smälantilainen ohjaaja sannoo olevasa kiitolinen tulostasa Tornionlaaksoon, jolla on villin unikki historia. Etelästä jokka on tulhee tutusthuun takäläissiin esityksiin eli muuhun elähmään, heilä on järkihään sama tunne. Se historia näkky 2-kielisyutenä, samala kertaa erona ja yhteen sulamisenna. Se näkky ja kuuluu erikoisena huumorina, joka näissä ihmisisä on.

Huumori on kohtauspaikka, ja kieli on koti.

Ulffi kertoo Sotaoopperan olevan rakkauskertomuksen naisen ja miehen välisestä suhteesta. Samala on keskelä rakkaus elähmään, työhön ja tavalliseen elähmään. Rakastaks sie vain itteästi vai rakastaks sie elämää?

Ulf Fembro ja Pia Suonvieri ohjaava yhdessä

Hänen mielestä Bengt Pohjanen on osanu tässä teoksessa välittää meile sen. Sota on ihmiselle suuri haaste. Tulleekos sota Jumalasta? Sota on vertauskuva ihmisen kohtaamille isoile vaikeuksille. Plättänästi sanottunna, jokhainen joutuu ja saa käyä oman sotasa. Kukhaan ei tiä, kunka hälle siinä käypii, Ulffi hunteeraa.

Pia Suonvieren mukhaan ihminen joutuu valittemhaan rakhauen ja pelon välilä. Saattaa sitä vain joutua roikottamhaan matkassa molempia. Heän mukhaan Kaj Chydeniuksen ja Bengt Pohjasen taitheessa on paikala yhtä aikaa vakavuus ja huumori. He kykenevät käsitlemään vaikeita ja vakavia asioita huumorilla. Tämä tekkee miehistä su-

kulaissieluja, jokka on kyehnee tekheen yhdessä monta isoa työtä.

Fembro sannoo yllättynheesä, että Tornio-Haaparannassa on niin paljon hyviä näytteliöitä ja laulajia. Sotaoopperassa ei ole lähelekhään niin pajlon roolia, ko täälä olis roolien täyttäjiä. Samon koko oopperakööri on saatu koottua hyvistä laulajista. Koko Tornionlaakso on täynä taitavia esiintyjiä. Sotaoopperassa on myötä näytteliöitä, jokka on olhee matkassa Laestadius-uupperassa. Myös tuottaja Doris Notlint ja musiikin johtaja Klas Hjortstam on olhee matkassa pitkään. Se lujittaa ensembleä, Ulf Fembro killaa. H.A

Bengt Pohjasen Haaparanta-kieros

Ensi kesänä saattaa Haaparannassa osalistua kaupunkikierokselle, jonka ophaana on itte kirjailia Bengt Pohjanen. Pänktti tuli Pajalan reaalikoulun jälkhiin gymnaassiin Haaparannale ja asu eri puolila kaupunkia. Sielä tullee Fabriksgatania, Stationsgatania, Hermannin Pimeää Pirttiä.

Sutisen Iitan motelli oli pelottava paikka, jossa tapahtu kaikki, mikä mailmassa on maholista: ryöstöjä, murhia, ihmiskaupaa, viinanmyyntiä. Sinne ei poikanen

tahtonu uskaltaa mennä, samala se veti ko kieleetty omena. Mentävä oli, ko sinne tuli asia, jokka pakotti.

Tunnelmat on kohta ko Rikoksessa ja rangaistuksessa Dostojevskin Raskolnikovila, jokka vimmassa kulkee Pietarin kolkkoila kujila ja kurjissa kellariloukoissa. Haaaparantaki veti puohleesa monenlaista sakiä.

Ja välistä kerronnassa saatethaan mennä letkajenkkää hauskanpiosta Tornion

puolelta Haaparanthaan.

Huhut tästä maholisuuesta on kiirinhee jo eeltäkäsän, paljon on varrauksia jo tehty. Mutta kannattaa kysyä Pänkttiltä: +46-(0)705 677 529, bengt.pohjanen@sirillus.se

Näitä kieroksia kuljethaan jalkasin eli linjavaunula. Kauheuksien rinnala tiossa on paljon hauskaa, onhan ophaana yks parhaista elävistä kertojista. H.A

Ajan pakko- jatkoa Jopparikuninkhaan pojale

Tidens tvång, Ajan pakko on Bengt Pohjases uusin romaani. Se tullee ensin äänikirjana.

Ajan pakko on jatkoa Jopparikuninkhaan pojale, parisen vuotta sitten ilmestyhneele omaelämäkerralliselle romaanille.

Jopparikuninkhaan poika käänehdään kansa nyt ensi kertaa meänkielele. Siittä on tähän asti vain ruottin- ja suomenkieliset laitokset, jotka nekki on saahnee hyän vasthaanoton.

Uusi romaani alkaa Kassin kylästä vuona 1956. Pänktti lähtee 12-vuotihaana reaalikouhluun Pajahlaan. Samhaan aikaan on menossa suurimat hevosten joppaus-vuet.

Reaalikoulun käynti oli Pänkttile ankaraa aikaa. Pohjases perheessä, niinko muisakhaan tornionlaaksolaisperhheissä, ei ollu perintöä opiskelusta. Mitenkä sitä pitäs tehä. Ei ollu pyrkyä mihinkhään. Luokkahuone panthiin kellarhiin. Joku luokan poista oli tuonu holkkirauan ja hakkasi sillä luokan seihnään reiän. Reh-tori oli päissä. Siittä reiästä karathiin monet kerrat kesken päivän.

Pänkttin Otto-isälä oli 900 hevoslisenssiä, viralista luppa tuu 900 hevosta Suomesta Ruothiin. Monenkertanen määrä hevosia tuli yli paperitta.

Pänktti ja Harry-serkku ajot vuoronperhään lastipiiliä, Pänktti oli kolmentoista. Menomatkala lastinnouthoon Suohmeen pojat nukuit yön auton hytässä Ullatin kylässä. Aamula herätessä Harri kattoo serkkuusa:

- Sulla on takki aivan harmajanna täistä.

Pänktti ajo lastipiilin varsin joen ranthaan. Pänkttin vaatheet tällät-hiin kusiaispessään, pojat kahlasit väyhllään uihmaan.

- Häätty yrittää pestä ja kynsiä ittesä täistä puhtaaksi.

Ajan pakko päättyy Pänkttin ylioppil-haaksi tulhoon. H.A

KRIGSOPERAN | SÖTA ÖOPPERA
Bengt Pohjänen Kaj Chydenius

Årtiondets Musikteaterhändelse!
1809 – 200 år av fredens gräns

En berättelse om människans förmåga att älska
Haparanda/Tornio 26.6-12.7. 2009

Mer än 100 medverkande
4000 biljetter redan sålda!
Köp biljett nu!

www.krigsoperan.se
tel. +46 (0)922 145 49
tel. +358 (0)16 432 733

HAPARANDATORNIO
INTERNATIONELL MÖTESPLATS

NORRBOTTENSTEATERN
Norrbottnens Musikens

Tornedalsteatern
Tornionlaakso-teatteri

KULTUR OCH
UTBILDNING

European Union
European development fund

esityspäivät

26/6

28/6

2/7

3/7

4/7

5/7

9/7

10/7

11/7

12/7

TORBIG
HALLIT

**Vuokrathan lämmitä
hallitillaa hyälä hintaa**

Torniossa +358 (0) 40 544 2400

Niin soon ko kielestä maailmaan veetty

Torninlaaksolaiset ovat tosiaan kielestä maailmaan vedettyjä ja usein tuntuu, että kieliä täytyy olla kaksi, tai ainakin kielessä on vähintään kaksi päättä. Kaksikielisyys tai paremminkin monikielisyys kukoistaa täällä hersyvänä ja herkullisena. Puheessa kieli vaihtuu asian ja tilanteen mukaan. Ei voi kun kateellisena kuunnella sivusta ja ihailla lahjaa, jonka toinen on saanut syntymässä. Suomi, ruotsi, meänkieli, Tornionlaakson tai Peräpohjolan murre elävät täällä sulassa sovussa ja yhteisymmärryksessä. Muualta tänne tulleena, mutta pellolaiseksi ja tornionlaaksolaiseksi kasvaneena, tämä monikielisyys on ollut mahtava kokemus. Se on mahdollistanut ”aitojen yli hyppäämisen, rajamuurin ylittämisen”.

Väitän, että meitä suomalaisia ja varsinkin meitä ”varttuneempia” vaivaa uskalluksen puute. Osaan kyllä teoriassa ruotsia, kiitos hyvän koulutuksen, mutta sen puhuminen on jäykkää ja vaikeaa. Helpottaa kummas-ti, kun huomaa, että vastapuoli kauppoissa, virastoissa, tai muuten vain tavattaessa kääntääkin puheen sujuvasti kielelle, jota ymmärrän, ja jolla voin saada esiin haluamani ajatukset ja vivahteet. Kun opettajan työssäni aloin tähytellä rajan yli Ruotsiin mahdollisen yhteistyökumppanin toivossa, oli väylä sinne jo auki. Korttinen Juhani ja Aasan Lasse olivat vanhoja vääreitä ja niin suhteet Juoksengin koulun kanssa syntyivät luontevasti. Yhteistyö

jatkuu sitten Ruotsin Pellon koulun kanssa jopa yhteiseen kielikouluun asti. Valitettavasti raha on suuri konsultti ja hyvin alkanut koulutyö jouduttiin lopettamaan. Ystäväpiiri laajeni ja mukaan tuli kulttuuri. Pohjasen Bengt on ”uupperoiden” kautta tehnyt todellisen kulttuuriteon ja saanut yhteen väkeä yli rajan. Kun Joppaus-oopperan harjoitukset alkoivat, katseltiin varoen toisiamme: Mitähän tästä tulee? Kuitenkin lopussa kaikki olimme suurta yhteistä perhettä; ei ollut suomalaisten ja ruotsalaisten ”laakia”. Oli syntynyt todellinen Meänmaan teatteri. Usein vain juhlapuheitten tasolle jäänyt yhteistyönelmä on Tornionlaaksossa muuttunut käytännöksi.

Yhteinen kieli on asian ydin. Mikä se kieli sitten on? Olkoon se vaikka meänkieli, ainakin Ruotsin puolella. On aivan turha ryhtyä kinastelemaan siitä, mikä se on; ollaan vain onnellisia, että meillä rajan yli on mahdollisuus tavata toisemme ja ymmärtää toisiamme. Väitän, että Joppaus-oopperat, Kielikoulut, Musiikki-klubit ja monet muut aktiviteetit olisivat jääneet tekemättä ilman yhteistä kieltä. Kun on kieli, jota suuri osa ymmärtää, pärjäävät ne muutamat ummikotkin siinä mukana. Kunnioitan suuresti Pajalan kunnanpuhos Bengt Niskaa. Olen täysin samaa mieltä hänen kanssaan siitä, että Meänmaa-hanke ei ehkä olisi koskaan noussut pystyyn, eikä olisi näin laajana etenemäs-

sä ilman meänkieltä.

Olin Tromsassa kalottikokouksessa. Siellä oli osanottajia Pohjoismaista ja Venäjältä. Kokouksen virallinen kieli oli englanti. Vapaa-aikana solkottelimme sitten kaikkea, mitä osasimme. Tapasin miehen Tukholmasta. Ruotsia vääntäessäni sain kerrottua, että olen Pellosta. Silloin miehen kasvot levisivät lempeään hymyyn ja kieli vaihtui. Keskustelun päätteeksi hän sanoi: Oikein vattassa tuntuu hyältä ko sai puhua omaa kieltä. Tämä mies on sittemmin tehnyt oman kiелensä hyväksi valtavasti; kerännyt sanastoa, kirjoittanut pakinoita ja tehnyt radio-ohjelmia. Puhun tietysti Lars Lampisesta.

Yhteistyö rajan yli on tulevaisuutta ja välttämätön. Onneksi kaikesta huolimatta Ruotsin Tornionlaaksossa on oma kieli säilynyt. Kun kaikkea mitataan rahan mittarilla, on monikielisyys tänä päivänä miljoonapääoma.

Riitta Tirri

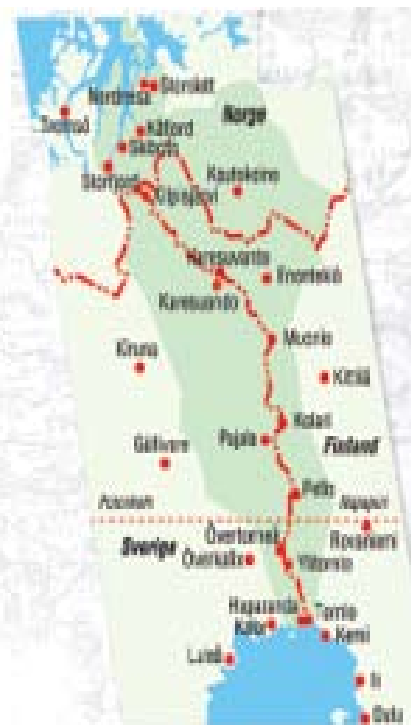

TORNEDALS RÅDET
TORNIONLAAKSON NEUVOSTO

Tel./Puh. +46 922 156 41
Mobil/Mackapuh. +46 70 319 56 41

Besöksadress/Käyntiosoitte: Storgatan 85, Haparanda
Postadress: Box 76, S-953 22 Haparanda, Sverige
Postiosoite: PL 145, 95401, Tornio, Finland

www.tornedalen.org

Utgivare/Präntti: Meänmaa

Ansv.utg/Eesvastaava pränttääjä: Bengt Pohjanen, 070-5677529, www.sirillus.se, bengt.pohjanen@sirillus.se

Prod/Prutysäntti ja pränttääjä: Hannu Alatalo

Graafinen suunnittelu: Hilikka Keränen